

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VIII.

V sredo 6. sušca (marca) 1850.

List 10.

Kaj je za kmetijstvo zdej nar bolj potreba?

Po nemškím dohtarja Hlubeka.

Pervič. Po vsih deželah imajo gospodarji od léta do léta zmeraj večí težave s pôsli. Od kod to pride, de je le malo dobrih pôslov, ne bomo tukaj preiskovali, in tudi tega ne, kakó bi se dalo tem težavam od konca do kraja pomagati. Naš namén je le tukaj nasvetovati, kaj de je zdej nanaglama nar perva potreba, de bojo pôsli boljši.

Postave za pôsle (Gesinde-Ordnung) scer imamo; pa le postave so stale večidel le na popirju, in niso tudi za potrebe sedanjih časov več pripravne.

Nar poprej tedej potrebujemo novih pôselskih postav in ojstriga spolnovanja téh postav.

Kér se morajo te postave po potrebah in okoljšinah različnih dežel ravnati, se ne more za vse dežele ena postava dati. Treba je tedej, de bi zastopni in skušeni gospodarji, posebno pa kmetijske družbe, svoji deželi primerjene pôselske postave zložili, jih prihodnjimu deželnimu zboru v pregled in pretres predložili, ki naj jih potem ministerstvu na Dunaj pošlje, de jih Cesar poterdijo.

Kér pa pred ko ne deželnih zborov še dolgo ne bo, naj se po góri imenovani poti izdelane pôselske postave začasnemu deželnimu odboru (prov. Landesausschüssen) predložé, de jih pretrése in potem ministerstvu pošlje, de pridemo v ti zadevi, berž ko je moč, na boljši stan.

Z novim pôselskim rédam se imajo ob enim tudi pôselske bukvice vpeljati, kakor jih imajo že na Solnograškím (Salzburgischen), kér naše navadne pôselske spriče (Dienstzeugnisse) ne veljajo nič.

V pôselskih bukvicah (Dienstbothenbücher) morajo zapisane biti: pôselske postave, po tem razlaga kakó dobrotljive so hranilnice (Sparrkassen), potem popis osebe pôsla (Personbeschreibung) kakor pri popotnih bukvicah (Wanderbuch), čas, kdaj je v službo in kdaj je iz službe stopil, in dobre lastnosti pôsla.

Pri pôslih, ki niso hvale vredni, naj se zamerka samo čas vstopa in izstopa iz službe, kér bo potem že vsaki gospodar vedil, kaj de to pomeni, če pod napisam „dobre lastnosti“ v bukvicah nič družiga ne stoji, kakor prazne čerte — — —

(Dalje sledi.)

Srečna skušnja

obilo zdraviga krompirja pridelati.

Velikose je govorilo in pisalo od krompirjeve ku-

ge, veliko je bilo nasvetvanih sredstev se je obvarvati, vender se zlasti od zadnje jeseni iz veliko krajev spet sliši, de je krompir močno strohnel.

Ti bolezní v okom priti, bi bila perva skerb zvediti, od kod de pride, ali iz česa de izvira? Kar so že skušnje mnogih kmetovavcov učile, to poterdim tudi jez iz svoje lastne; tudi po mojim previdu izvira krompirjeva kuga iz pregnanja. Ravno kakor prerejene žive stvari — vzemi puro, kopuna, goveda, svinje i. t. d. — postanejo nemožne dalje živeti in gotovimu razpadu zapadejo, ravno tako se godí tudi našimu neprecenljivimu živežu — krompirju.

V Ameriki, svojim pervim kraju, kjer divji rase, je debelosti drobnih jabelk. Nam Evropejcam je bil predroben; mi smo si želeli debeliga in dosti na majhnim prostoru pridelati, zato smo ga na silno gnojne njive sadili, še clo vsakimu posebej v jamice gnojili. Res je, krompir je zrasel debel, in na majhnim prostoru se ga je veliko pridelalo.

Tode to nenaravno pregnanje — to silenje zoper njegovo natoro — je krompir tje pripravilo, kamor pride drevó blizo gnojniga kupa vsajeno. Od preobiliga živeža zoper svojo natoro močno rase; se prežene, in kmalo vsahne. Takó se godí tudi našimu blagimu krompirju. Preobilo obdarovan z rejnim sokam se hudo nappné, postane velik, brez de bi zamogel vés naserkani rejni sok spodobno prekuhati, in zastanek ga pelje k razpadu — to je k gnjilini ali trohnjenju. Po tem takim kaže ga saditi na močne, pa ne na novo gnojene njive; če pa ni takih, na dobro vdelani in močno s cestnim blatam ali zemljó namešani gnoj. Če ravno pridelk ne bo tako obilen in krompir ne takó debel, bo saj zdrav in tečen, za rejo ljudi in živine dober.

Jez sim v želji dobriga pridelka še dalje šel, in sim na močno njivo brez gnoja sajenimu krompirju ob času osipanja nekoliko dobro vdelaniga (tode ne konjskiga) gnoja takó dal natrositi, de so bili odraselki naj pervo nekoliko z perstjó zakriti, po tem se je vsakimu nekoliko gnoja natrosilo, in verh gnoja, kar je bilo moč, perstí nasulo.

Dve leti takó obdelovani krompir mi je obilno rodil, in ni kar nič gnjil.

Gotovlje na spodnim Štajarskim 26. svečana 1850.
Žitnik, fajmošter.

Od povišanja činža.

Vsako povišanje činža, ki se je prigodilo zastran razdelitve podložnih zemljiš, ima nehati brez odškodovanja.

Ta sostavk scer že sam na sebi zadost pové; zavolj bolj natanjéniga razjasnjenja pa vender ne bo od več, če se od teh davšin še nekoliko na dalje govori.